

TGA imponeert met enerverende Scènes Uit Een Huwelijk

AMSTERDAM

Tijdens een van de weinige harmoniemomenten in hun woelige relatie laat Johan de pick-upnaald zakken op een elpee van Herman van Veen. Al dansend door de ruimte zingt hij mee met dat typische Van Veen-timbre: 'Er is geen medicijn tegen oud of eenzaam zijn'.

Dat is een sterk moment in deze voorstelling van Toneelgroep Amsterdam die vele sterke momenten kent. Subtiel plaatst regisseur Ivo van Hove Scènes Uit Een Huwelijk in zijn eigen tijd, begin jaren zeventig, de periode dat Van Veen bij uitstek de stem van de toenmalige progressieve twintigers en dertigers was. Ook zorgt Van Hove zo voor wat relativerende humor, een tegenwicht voor de loden ernst van de oorspronkelijke Zweedse televisieserie en latere bioscoopfilm.

Maar bovenal vat deze regel prachtig samen waarom het mis gaat in het huwelijk van Johan en Marianne. Dat ze elkaar lief hebben, dat ze redelijke seks hebben, dat ze niet op twee totaal verschillende golflengtes zitten, dat ze beiden aantrekkelijk academisch werk hebben en nog leuke dochters bovendien, is niet genoeg. Er blijft - om met de dichter Elsschot te spreken - 'weemoedigheid, die niemand kan verklaren'. En dat is nu juist wel wat ze doen: verklaren. Eerst redenerend en theoretiserend, daarna ruziënd en vechtend. Dat laatste blijkt - tot hun eigen verbazing - voor de grootste bevrijding te zorgen.

Scenarioschrijver en cineast Ingmar Bergman heeft over zijn grootste publiekssucces gezegd: „Het heeft me drie maanden gekost om dit werk te schrijven, maar een tamelijk groot deel van mijn leven om het te ervaren." Nu, dertig jaar later, is zijn relatie schets nog steeds enerverend, diepgaand en herkenbaar, maar wat ook opvalt is het hoge praatgroepgehalte. Kijken ze wel eens televisie, of zijn ze inderdaad zo met elkaar en zichzelf bezig dat de rest van de wereld voor hen gewoon niet meer bestaat?

Doordacht

Van Hove legt geen dwingende visie op. Hij geeft de kijker alle ruimte om zijn eigen conclusies te trekken, en dat doet hij samen met de acteurs op een prachtig doordachte manier. In het eerste deel trekt het publiek langs drie op het podium gesitueerde kamers. Je zit met je neus bovenop het realistisch geacteerd relationele gedoe, terwijl uit de twee overige kamers de stemverheffingen van de andere scènes klinken. Een mooi effect geeft dat: het maakt je tot voyeur, maar het benadrukt ook dat ruziemaken universeel is, dat er strijd achter alle huisdeuren woedt.

Na de pauze komt het publiek weer bijeen en spelen de drie Mariannes en de drie Johans tegelijkertijd het vierde en vijfde tafereel. Ook dat zorgt voor theatrale meerwaarde. Bij ruzies schreeuwen ze door elkaar heen, waardoor het nog heftiger wordt, in de rustige passages vullen ze elkaar op een subtiële manier aan.

Het laatste tafereel, waarin volgens Bergman twee 'nieuwe mensen uit de puinhoop naar voren treden', is voor de oudste acteurs van de cast, Renée Fokker en Hugo Koolschijn. Zij spelen de mildheid en het inzicht.

Het inzicht van: 'Er bestaat geen medicijn tegen oud en eenzaam zijn'.

Eric van der Velden

Bijgewoond: Scènes Uit Een Huwelijk van Ingmar Bergman. Door: Toneelgroep Amsterdam. Regie: Ivo van Hove. Spel: Roeland Fernhout, Renée Fokker, Hugo Koolschijn, Marjolein Ley, Hadewych Minis,

Celia Nufaar, Alwin Pulinck, Karina Smulders, Gunilla Verbeke en Benjamin de Wit. Gezien: di 1 feb, Stadsschouwburg Amsterdam. Te zien: do 24 mrt: De Flint Amersfoort; di 29 en wo 30 mrt: Stadsschouwburg Utrecht.